

Aan: Gemeenteraad Rotterdam
Postbus 70012
3000 KP Rotterdam

Rotterdam, 14 november 2022

Geachte leden van de gemeenteraad,

Zwerfafval is Rotterdammers een doorn in het oog en daarover wordt veel geklaagd. Maar u weet als geen ander dat dit onderwerp zich niet makkelijk laat oplossen. Zwerfafval bestaat uit een veelheid aan items, waarvoor niet één alomvattende oplossing bestaat. In de bijlage bij deze brief ziet u ons nieuwste onderzoek naar de samenstelling van flesjes bij het zwerfafval in Rotterdam. Wij willen met deze brief uw aandacht vragen voor het terugdringen van drankverpakkingen bij het zwerfafval.

Even terug in de tijd. De gemeenteraad van Rotterdam heeft op 11 januari 2018 de motie 'Statiegeld op alle petflessen' aangenomen en heeft daarmee een belangrijke bijdrage geleverd aan de uitbreiding van statiegeld naar flesjes, evenals vele andere gemeenteraden, waterschappen, provincies en organisaties in het land. Het is geweldig dat wij van onderop uitbreiding van statiegeld naar flesjes hebben bereikt. Ook uitbreiding naar blikjes is een feit en start komend jaar.

Maar de uitspraak van de Rotterdamse raad is niet volledig tot stand gebracht. Statiegeld zit namelijk niet op alle pet-flesjes. Alleen waterflesjes en (fris)dranken waarin suiker én water is toegevoegd vallen onder de regeling. Daarnaast wordt de statiegeldregeling door een groot aantal kleinere importeurs niet gerespecteerd, waardoor flesjes soms onwettig zonder statiegeld worden verkocht en alsnog bij het zwerfafval of het restafval terechtkomen. Deze flesjes worden veelal niet hoogwaardig gerecycled. Tot slot zien wij bij producenten en dus ook bij het zwerfafval een verschuiving naar verpakkingen waarop de statiegeldregeling niet van toepassing is, zoals sjoemelflesjes vermomd als een kartonnen drinkpak of bijvoorbeeld in de vorm van een plastic blikje.

Om alsnog recht te doen aan de uitspraak van de Rotterdamse gemeenteraad en te zorgen dat de hoeveelheid zwerfafval verder afneemt, zijn aanpassingen van de statiegeldregeling nodig. Wij vragen u daarom om een vervolg-oproep te doen aan het kabinet om te komen tot optimalisatie van de regeling. Het gaat in hoofdlijnen om de volgende aanpassingen:

- Statiegeld op basis van de verpakking, ongeacht de inhoud. Dus niet alleen op flesjes met water of frisdrank erin. Hiermee maken we een grote klapper in het terugdringen van zwerfafval en in circulariteit.
- Een einde aan het legaal mogen verkopen van verpakkingen waarop onwettig geen statiegeld zit. Een verkoopverbod maakt handhaving bij retailers mogelijk.
- Uitbreiding van statiegeld naar alle drankverpakkingen. Dit zorgt voor een gelijk speelveld in de markt en dicht de mazen in de regeling.

Nu is de tijd aangebroken om de regeling verder te verbeteren en de handhaving makkelijker te maken, zeker gezien het feit dat ontduiking naar alle waarschijnlijk zal toenemen zodra blikjes onder de regeling vallen. Wij hopen wederom van harte op uw steun in de strijd tégen zwerfafval en vóór circulariteit, mede namens alle bewoners die vrijwillig opruimen in de stad.

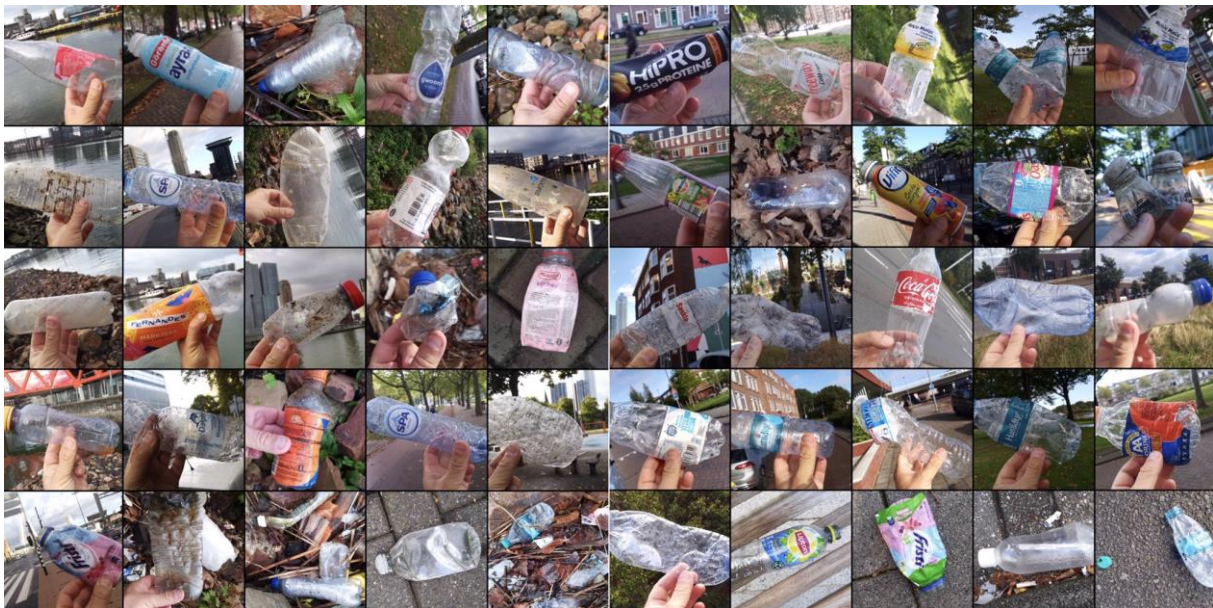
Hartelijk dank voor uw aandacht en inzet.

Hoogachtend,

Ivo Rodermans
Zwerfie Rotterdam

PS. Zwerfie Rotterdam ruimt op, geeft voorlichting op scholen, lobbyt samen met opruimers uit het hele land bij het bedrijfsleven voor maatregelen om (de impact van) zwerfafval te verminderen en we geven advies aan lokale beleidsmakers hoe het probleem te beteugelen. Wij zijn 100% onafhankelijk van het verpakkend bedrijfsleven en werken voornamelijk onbetaald.

Onderzoeksrapport: 'Samenstelling flesjes bij het Rotterdamse zwerfafval'

1. Inleiding

Zwerfie Rotterdam heeft in de straten van Rotterdam één maand lang alle flesjes die wij tegenkwamen opgeraapt en geregistreerd. Het onderzoek liep van half september 2022 tot half oktober 2022. In dit rapport staan de bevindingen beschreven.

2. Hoofdpijnen

- Op 619 (74 procent) van de 842 flesjes in dit onderzoek ontbreekt het statiegeldlogo.
- Het meest gevonden merk is Hamidiye. We vonden 117 exemplaren (13,9 procent), waarvan 113 zonder statiegeld.
- Van de flesjes zonder statiegeld vallen 159 stuks buiten de wettelijke plicht om statiegeld te heffen (sap en zuiveldranken). In 3 gevallen is desondanks sprake van (vrijwillig) statiegeld.
- Bij 208 flesjes is aantoonbaar sprake van statiegeldontduiking (water en frisdrank). Dat is bijna 25 procent van alle flessen in dit onderzoek.
- Een aantal internationale merken komt met én zonder statiegeld voor, met name door import van partijen die oorspronkelijk niet voor de Nederlandse markt zijn geproduceerd.
- Statiegeldontduiking komt bij water relatief vaker voor dan bij frisdrank (70 procent versus 26 procent van het aantal flesjes, per soort drank).

3. Conclusies en aanbevelingen

Het aandeel flesjes dat buitenwettelijk geen statiegeldlogo draagt, is met 25 procent hoog te noemen. Handhaving bij importeurs blijft nodig om ontduiking een halt toe te roepen. Een verbod op de verkoop van flesjes die onwettig geen logo dragen, is een andere weg en maakt directe handhaving bij retailers mogelijk. Zeker met de uitbreiding van statiegeld naar blik is deze aanpassing broodnodig. Daarnaast valt het relatief hoge aantal flessen van zuiveldranken en sappen op, waarop momenteel geen statiegeld geheven hoeft te worden. Uitbreiding van statiegeld naar alle drankverpakkingen kan de hoeveelheid zwerfafval naar verwachting flink doen verminderen. Grote pet-flessen met 0,25 cent statiegeld hebben wij in dit onderzoek 1x aangetroffen. Om het aantal kleine flesjes met statiegeld bij het zwerfafval te reduceren, is een verhoging van het 0,15 naar 0,25 cent daarom aan te bevelen.

4. Achtergrond

Op kleine pet-flesjes met water en frisdrank moet vanaf 1 juli 2021 statiegeld worden geheven. Dit statiegeldsysteem wordt door een aantal (soms kleinere) importeurs ontweken. In die gevallen worden flesjes uitgeleverd aan winkeliers zonder aan hen statiegeld te berekenen en wordt door de importeur niet afgedragen aan Statiegeld Nederland ten behoeve van uitbetaling aan de consument. Het gaat veelal om populaire merken uit landen als Polen en Turkije, maar ook om import van buitenlandse flesjes van internationale merken die zodoende ook zonder statiegeld in de schappen terecht komen.

5. Werkwijze

Gedurende een maand hebben we alle pet-flessen opgeraapt en geregistreerd die wij tijdens fietsritten door de stad en tijdens cleanups in het zicht zijn tegengekomen. Het gaat veelal om vluchtig schouwen van de buitenruimte vanaf het zadel, waardoor we niet alle flesjes die mogelijk te vinden zijn geweest hebben meegenomen. In totaal hebben we 842 flesjes opgeraapt op 297 kilometers (gemiddeld 2,8 per km) en geregistreerd op merk, datum, vindplek (coördinaat), soort drank en aanwezigheid van een statiegeldlogo. Vanwege het hoge aantal opgeraapte flesjes, is dit onderzoek naar onze overtuiging voldoende representatief voor de samenstelling van flesjes bij het zwerfafval in grootstedelijk gebied.

6. Top 20

In de tabel hieronder staan de meest aangetroffen flesjes. In totaal bevat de top 20 ruim tweederde van het totaal aantal geregistreerde flesjes.

De hoge score van Hamidiye valt in het oog. Ook andere Turkse merken zoals Erikli, Göreme, Gürpınar, Munzur en Silifke komen terug in dit onderzoek. Het aandeel Turkse flesjes bij het zwerfafval is met bijna 18,5 procent bovengemiddeld hoog te noemen, wat verklaard kan worden door de goede beschikbaarheid van Turkse merken zonder statiegeld in een groot aantal winkels. Het Marokkaanse merk Hayat is bijvoorbeeld minder goed verkrijgbaar en vinden we derhalve nauwelijks terug op straat.

Top 20	Aantal	Percentage	Statiegeld
1 Flesje zonder etiket	195	23,2	Nee
2 Hamidiye	113	13,4	Nee
3 Spa geen statiegeld / etiket	41	4,9	Nee
4 AA Drink	32	3,8	Ja
5 Spa	28	3,3	Ja
6 Erikli	20	2,4	Nee
7 Coca-Cola	17	2,0	Ja
8 Saskia	17	2,0	Ja
9 Albert Heijn huismerk	15	1,8	Ja
10 Albert Heijn huismerk geen statiegeld	12	1,4	Nee
11 Danone Hipro	12	1,4	Nee
12 Melkunie Proteineshake	12	1,4	Nee
13 AA Drink geen statiegeld	10	1,2	Nee
14 Fuze	9	1,1	Ja
15 Jumbo huismerk geen statiegeld	9	1,1	Nee
16 Coca-Cola geen statiegeld	8	1,0	Nee
17 Fristi	8	1,0	Nee
18 Lipton	8	1,0	Ja
19 Hayat	7	0,8	Nee
20 Silifke	7	0,8	Nee
Totaal	580	68,9	

Tabel 1. Top 20 meest gevonden flesjes.

Alle flessen buiten de top 20 staan in de tabel hieronder (tabel 2). Hierbij valt op dat wij van maar liefst 69 merken slechts één flesje hebben gevonden. Omdat we ervoor hebben gekozen om bij merken die voorkomen met én zonder statiegeld, deze flesjes niet bij elkaar op te tellen, komen sommige merken meermaals voor in de tabellen. We geven hierop een extra toelichting in het hoofdstuk over statiegeld. In dit onderzoek hebben we overigens ook een aantal merken niet aangetroffen, waarvan bekend is dat zij in Rotterdam bij het zwerfafval voorkomen, zoals Zamzam, Nałęczowianka, Coolbest, Kangshifu, Mr.Cool, Jana, Prolomvoda, Oazavoda en Sidi ali.

Zonder statiegeld			Met Statiegeld		
Aantal flesjes	Merk	Totaal	Aantal flesjes	Merk	Totaal
7	Hayat, Silifke (zie top 20)	- -	7	Sourcy	7
6	Gürpınar, Innocent, Milbona Proviact, Milbona High Protein Drink, Solevita, Spar, Tropicana	42	6	Maaza	6
5	Oasis	5	5	Chaudfontaine, Chubby, Cristaline, Mogumogu, Tropical Aloe Vera Drink	25
4	Chocomel, Cristaline, Göreme	12	4	Aquarius, Fanta, Hamidiye	12
3	Actimel, Lidl Chef Select, D'Leon Markoesa, Fuze, Melkan, Munzur, OKF Aloe Vera King, Saskia, Vivit	27	3	Ace Vitamine Drink, Fria, NaturalCool, Quellbrunn, Vitamine Drink	15
2	1debeste, Appelsientje, BarleDuc, Derby, Fanta, Gerolsteiner, Lipton, Minute Maid, Müllermilk, Plus huismerk, Shell, Sourcy, Vive 100, Zywiec Zdroj	28	2	Busta, Dalphin, Freeway, OKF, Picnic, River, Vit-Hit	14
1	Abbott Ensure, Activia, Armazem, Assu, Aquafina, Aquarius, велинград / Velingrad, Bonomel, Courmayeur, Dolu, Earthwater Tetra-fles, Elkemelk, Fontarel, Fresubin, Friesche Vlag Goudband, Fruit Shoot, Fruit Smoothie, Fruity King 2l, Gorna Bania, Gwoon, i'M+ Fruity-Line Shot, Jirisansoo, Juice Tree, Kontesi, Mama Bigie's, McDonald's, Milbona Latte Machiato, Milbona Yogo Drink, Milsani Active Drink, De Montagne Eau Minérale 1,5l, Montfras, Nutricia Protein, Optifit Aldi, Orangina, Patty's Gemberbier, Phine Gemberbier, Poms, Prik & Tik, Protiplan Smoothie, Pure Fruit Aldi, Raak Kindercola, Rocheval 1,5l, Saka, San Benedetto, Sirmakes, Sisi, San Pellegrino, Tymbark, Volvic, Vio, Chinese gedroogde Pruimensoepdrink	51	1	Aloi, Arizona Blue Berry Wite Tea , 1debeste, Aro, Barleduc, Lidl Chef Select, Criollita, Evian, Extran, Fernandez 1l, Gwoon, Hema, Hero Cassis, Jumbo huismerk, KA, Kruidvat ACE Drink, Oasis, Vitamin Well	18
Totaal		165	Totaal		97

Tabel 2: Merken geclusterd per aantal gevonden flesjes, buiten de Top 20.

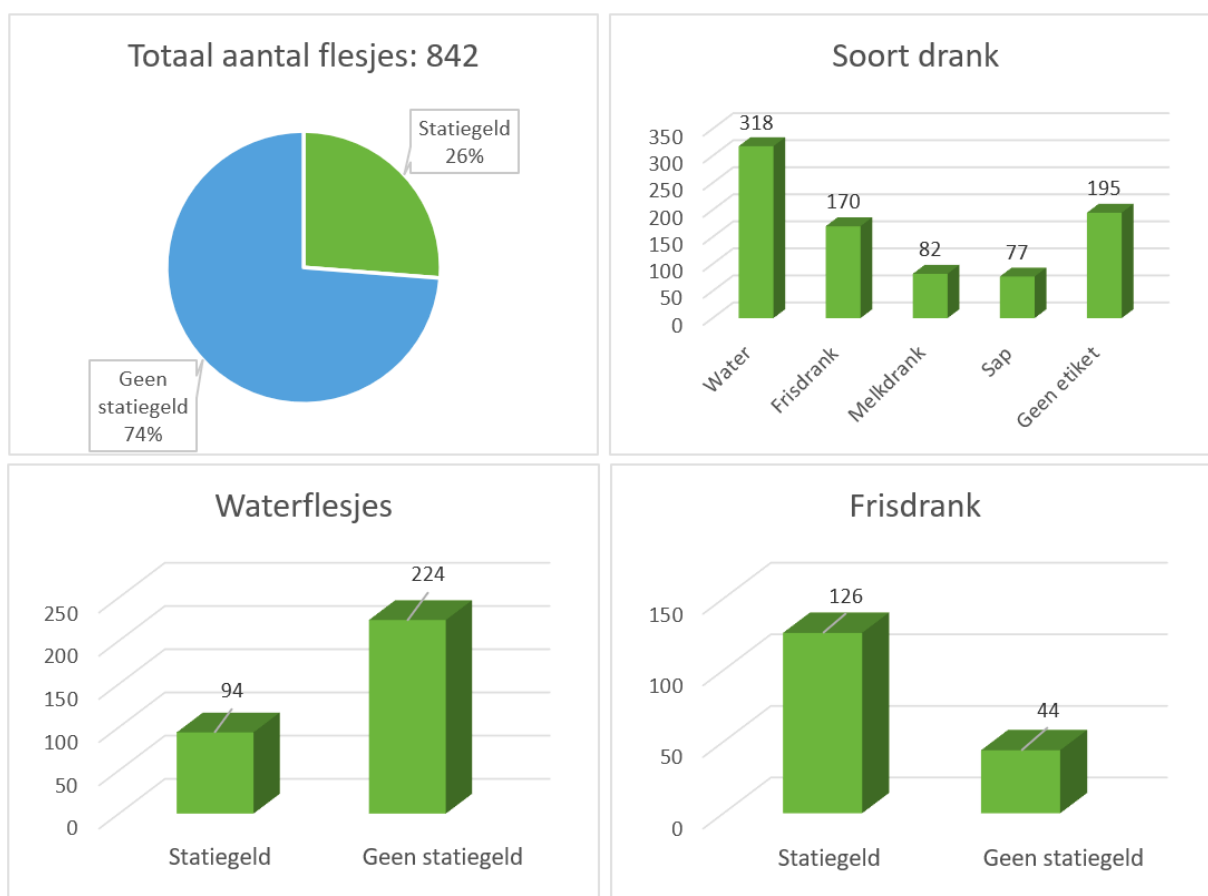
Totaal			
Top 20	Overig statiegeld	Overig geen statiegeld	Totaal
580	165	97	842

Tabel 3: Totaal aantal geregistreerde flesjes in het onderzoek.

7. Statiegeld

We vonden 619 flesjes zonder statiegeld (74 procent) en 223 flesjes met statiegeldlogo (26 procent). We hebben hierbij niet gecontroleerd of flesjes met statiegeldlogo daadwerkelijk zijn aangemeld bij Statiegeld Nederland. Met andere woorden: mogelijk hebben een aantal flesjes wel het logo, maar geeft de retourmachine geen statiegeld terug. Dit risico bestaat onder meer bij het merk Busta. Deze vorm van statiegeldontduiking is lucratief, omdat de importeur in dergelijke gevallen wel statiegeld rekent aan haar afnemers, maar dit bedrag vervolgens niet afdraagt aan Statiegeld Nederland.

Bij een aanzienlijk deel van de flesjes zonder statiegeld is het etiket verdwenen en is het waarschijnlijk dat deze flesjes tenminste voor een deel wel met statiegeld zijn verkocht. Of het etiket in de buitenruimte is losgelaten of al bij gebruik van het flesje is niet met zekerheid te zeggen. We vonden wel relatief meer flesjes zonder etiket aan de waterkant op aanspoellocaties, wat een logisch gevolg is van afwijken van het etiket.

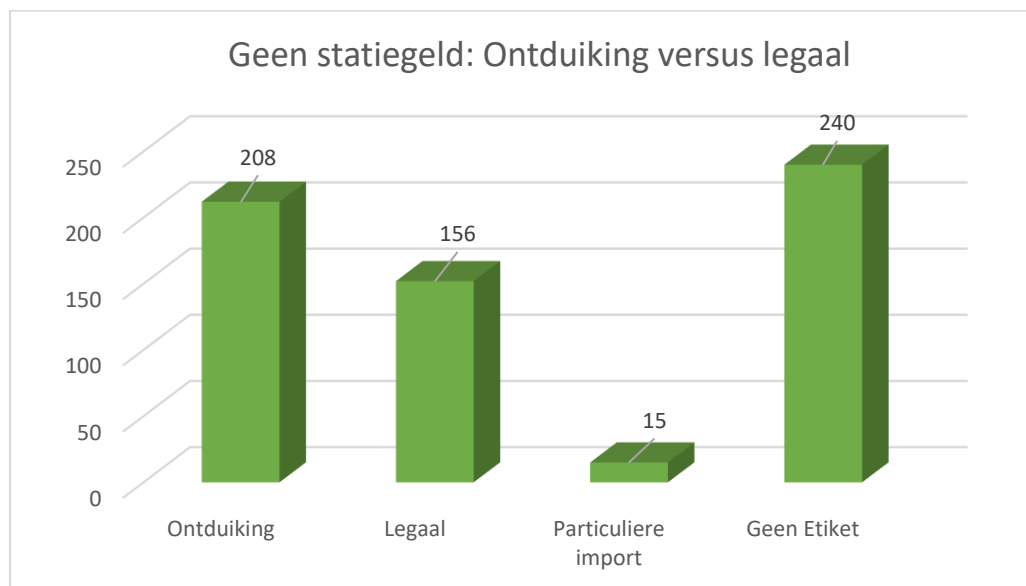
Grafiek 1: Wel of geen statiegeld én uitsplitsing naar soort drank

Een aantal merken komt zowel mét als zonder statiegeldlogo voor. Dit kan bij een enkel flesje worden verklaard, doordat het flesje in het buitenland is aangeschaft en in Rotterdam is geconsumeerd. Van een aantal flessen is duidelijk dat zij aanvankelijk zijn geproduceerd voor een ander land, maar in Nederland zijn verkocht. Het gaat onder meer om Coca-Cola uit bijvoorbeeld Polen, dat in Nederland zonder statiegeldlogo in de winkel verkrijgbaar is. In die gevallen is sprake van ontduiking. Bij een aantal reguliere merken speelt parallelle import naar het lijkt een voorname rol, waarbij vooral AA Drink opvalt. Deze flesjes komen opvallend vaak voor zonder statiegeldlogo (10 keer tegenover 32 keer mét logo).

Als wij inzoomen op de flesjes die wij kunnen relateren aan een merk en waarvan het etiket aanwezig is, dan zien we dat 159 flesjes volgens de wetgeving geen logo hoeven te dragen (melkdranken en sappen). Drie van deze flesjes hebben desondanks een logo; het betreft sap-flessen van Albert Heijn

en Lidl. Bij maar liefst 208 flesjes is aantoonbaar sprake van statiegeldontduiking (water en frisdrank). Dat is bijna 25 procent van het totaal aantal geregistreerde flesjes in dit onderzoek.

Wij verwachten dat een klein percentage van alle flesjes zonder statiegeld mogelijk door consumenten in het buitenland is gekocht en hier is geconsumeerd en weggeworpen. Het gaat naar onze inschatting om maximaal 15 flesjes, waarvan de beschikbaarheid op de Nederlandse markt onbekend is. Bij 45 flesjes is sprake van een ontbrekend etiket, maar konden we de fles vanwege het model of de dop toch herleiden tot een merk. Samen met etiket-loze flesjes die we niet met zekerheid konden herleiden, komt dat aantal opgeteld uit op 240.

Grafiek 2: Flesjes zonder statiegeld uitgesplitst

8. Water

We staan tot slot stil bij flesjes water, aangezien water in vergelijking met de categorieën frisdrank, zuivelranken en sappen het vaakst voorkomt (bijna 38 procent van het totaal aantal geregistreerde flesjes). Statiegeldontduiking komt bij flesjes water bovendien relatief vaker voor dan bij frisdrank (70 procent versus 26 procent van het totaal aantal geregistreerde flesjes, naar soort drank).

Bij het ontduiken van statiegeld in de categorie water domineren de merken Hamidiye, Erikli en Zywiec Zdroj de schappen van de winkels. Op straat zien we dat terug, waarbij opvalt dat Hamidiye een zeer groot aandeel heeft in het aantal flesjes op straat. Maar liefst 13,3 procent van alle geregistreerde flesjes (113 stuks) bestond uit dit merk zonder statiegeld en slechts 0,5 procent van de aangetroffen flesjes Hamidiye heeft wel een statiegeldlogo (4 stuks). Dit laatste is te verklaren uit het feit dat meerdere importeurs niet afdragen aan Statiegeld Nederland en één importeur dit inmiddels wel doet na handhaving door de Inspectie Leefomgeving en Transport. Het merk Spa volgt op grote afstand met in totaal 69 flesjes (8,2 procent), gevolgd door Erikli met 20 flesjes zonder statiegeld (2,4 procent van het totaal). Oost-Europese merken vonden we in dit onderzoek in beperkte mate.

De buitentemperatuur speelt mogelijk een rol bij de aanwezigheid van flesjes bij het zwerfafval, met name in geval van flesjes water. In ons onderzoek lijkt echter geen duidelijke correlatie te bestaan tussen temperatuur en aantallen flesjes, waardoor we op basis van onze data geen conclusie kunnen verbinden aan de aanname dat een lagere temperatuur leidt tot minder flesjes bij het zwerfafval. Hierbij moet worden aangetekend dat de temperatuur tijdens het onderzoek rond de 16 tot 17 graden schommelde, met als incidentele uitschieters maximaal 19,7 en minimaal 11,2 graden Celsius.